

LES VENUS CATALANES

Josep Ainaud de Lasarte

El culte a la deessa Venus, tot i que és ben documentat a Catalunya, no ha estat encara estudiat a fons. El culte a la bellesa femenina, simbolitzada en la dona idealitzada pels artistes, apareix a la Mediterrània amb els grecs, que ja veieren en la mítica Afrodita, nascuda de l'escuma del mar, el símbol de la bellesa femenina. Els millors escultors grecs ens deixaren proves dels cànons ideals del cos femení. Deesses, sí, però sobretot dones boniques i atractives. Dels models grecs -l'Afrodita de Cnidos fou una de les millors obres de Praxíteles, i la de Melos, una altra de ben famosa- deriven les diverses Venus de l'antiga Roma, amb la seva diferent tipologia. La Venus Anadiomena o Venus Capitolina, una noia jove sortint de l'aigua, és encara un dels símbols del nu femení, atractiu i recatat a la vegada. L'antiga escultura ibèrica que coneixem, com la Dama d'Elx o la Dama de Baza, no s'interessava per la figura femenina sinó per la seva simbologia. Més que la dona era la sacerdotessa. Però els grecs van humanitzar Afrodita, la deessa de l'amor, i els romans, amb els seus diferents tipus de Venus, idealitzaren el model mediterrani de la dona.

Aquest model fou el que ens arribà a Catalunya procedent de Roma i els exemplars que en conservem proven que aquells artistes van tenir continuadors en el nostre país. Sabem fins i tot d'un lloc de culte, l'anomenat Portus Veneris, el Port de Venus. Era l'actual vila de Portvendres, a la Costa Vermella del Vallespir, però no se'n conserven restes materials, tot i que es creu que el temple era situat al promontori on s'aixeca el fort del Fanal. S'ha cregut també que el gran temple cristià de Sant Pere de Rodes, al cim de la muntanya que domina el cap de Creus, havia estat un monumental temple romà, però res no sabem de la seva dedicació ni de les seves escultures. En canvi, les troballes arqueològiques del nostre segle han donat com a resultat tres figures de Venus especialment interessants. La primera fou l'anomenada Venus -o Afrodita- d'Empúries, trobada en 1909 prop del temple dedicat a Asclepi. És un tors femení, de marbre, que es pot datar al segle I de la nostra era i amida uns 14 cm. d'alçada. Reprodueix un model grec, i fins i tot fou considerat com una peça grega dels segles IV-III a.C. per la seva semblança amb la famosa Afrodita de Cnidos, una de les millors obres de Praxíteles, que representa la deessa en la seva esplendent nuesa. Avui es conserva en el Museu Arqueològic de Barcelona.

L'any 1935, en unes excavacions a la ciutat romana de Bètulo, l'actual Badalona, aparegué un tors de marbre, també sense cap ni cames, de notable qualitat artística, dins del mateix model de Praxíteles. També se l'ha datat al segle I d.C. i amida 28 cm. Conservat després de la troballa al Museu Arqueològic de Barcelona, el 1980, gràcies a la tenacitat dels badalonins -i de la seva regidora, l'escultora Elisa Reverter-, fou retornat a la ciutat on havia estat trobat avui és una de les millor peces del seu Museu.

Finalment, una troballa casual -a Barcelona, però lluny de la ciutat romana, al costat de l'antic camí, l'actual Travessera de Gràcia- va fer possible que ingressés al Museu d'Història de la Ciutat una petita peça de bronze, de 14 cm. que representa una Venus del model Anadiomene o Capitolí, que es cobreix amb un mantell en sortir del bany. Ha estat discutida la seva antiguitat; però la majoria d'autors la situen també en el segle I de la nostra era.

Durant segles, a Catalunya Venus ha dormit sota terra, sense donar mostres de la seva protecció tutelar. Però qui sap si la seva bellesa s'ha perpetuat a través de les noies del nostre país, sobretot les badalonines, tan famoses per la seva bellesa que justificaven que el pirates fessin viatges expressament per raptar-les. Com diria el poeta Josep Carner parlant d'una camperola i elogiant la seva bellesa: "Mai no sabràs que dins de la terra amiga / jau enterrada una deessa antiga / que vetlla per la gràcia del teu gest".

I també en el nostre temps, un gran escultor clàssic, Arístides Maillol, va crear, amb la seva Venus del Collar, avui representada tant a París com a Perpinyà, el millor homenatge a la deessa de l'amor, nascuda també a la Mediterrània.

(extret de la revista *Auriga*, núm. 7)